

ZANIKLÉ VESNICE

Novohradské hory představují fenomén vysídlené krajiny. Dnes si jich ceníme převážně pro zachovalou přírodu bez většího množství sídel a s jen málo rozvinutým turismem a na něj navazující infrastrukturou. Je však třeba si uvědomit, že se jedná o kulturní krajinu, která byla v minulosti hospodářsky využívána a osídlena v mnohem větším měřítku, než je tomu dnes. To platí zejména pro oblast Novohradského podhůří, která byla osidlována již na konci 13. století. Vznikla zde sídelní síť tvořená převážně tzv. lánovými vesnicemi, kde jednotlivá stavení, ke kterým obvykle přiléhal pruh pozemku se zahradou, sadem, políčky, byla zakládána podél cesty či potoka. První osadníci přišli pravděpodobně převážně ze sousedního Rakouska a po šest století tu německy mluvící obyvatelstvo představovalo drtivou většinu populace. Vyšší partie Novohradských hor byly osidlovány až v rámci tzv. pozdní kolonizace od poloviny 18. století a hustota osídlení tu byla vždy podstatně nižší než v podhůří. Většina vesnic

↑ Bývalá Klepná

↑ Kuří

v blízkosti hranice byla nezemědělského charakteru, navazovala na buquoyké podnikatelské aktivity, především sklářství a dřevařství. Vesnice prosperující především zemědělsky tu vznikaly v návaznosti na blízké obce se stejným zaměřením v sousedním Rakousku. V podhůří Novohradských hor bylo i přes nepříznivé klimatické podmínky a nepřiliš úrodnou půdu hlavní obživou zemědělství, a to až do odsunu německy mluvících obyvatel. Rolníci se často výrazně orientovali na chov dobytka a pastevectví, proto i skladba luk a pastvin tvořila vysoký podíl využívané půdy. Mezi usedlostmi byly běžné rozlehlé prostory pro sušení a skladování sena. Pestrý obraz krajiny dotvářela políčka oddělená mezemi a kamennými zídkami, tzv. snosy. Základní jednotkou vesnice byly tzv. vierkant, mohutné patrové statky s uzavřenou čtyřkřídlou dispozicí. Tento strohý a pravidelný sloh vesnické architektury formoval podobu německých sídel od Kašperských Hor po Vitorazsko.

Ačkoli nelze oblast Novohradských hor hodnotit jako oplývající blahobytem, můžeme říci, že ještě v období před oběma světovými válkami byly regionem se slibně se rozvíjející kulturou i hospodářstvím. V Nových Hradech byly na počátku 20. století tři školy, veřejná knihovna, chudobinec, nemocnice, čtyři úřady, lékárna (která tu dnes chybí), pivovar, spořitelna, 166 řemeslníků a živnostníků. I menší městečka a vesnice žily bohatým společenským